

I dalje na margini

U okviru predsjedavanja Crne Gore *Dekadom Roma 2005-2015*, u Podgorici je ove nedjelje održana konferencija Ekonomsko osnaživanje Roma.

Otvarajući konferenciju ministar za ljudska i manjinska prava **Suad Numanović** rekao je da je regulisanje pravnog statusa najbitniji preduslov za postizanje uspješnije integrisanosti, a samim tim i za jačanje ekonomskog statusa, čime bi Romi i Egipćani, kao i svi drugi građani u Crnoj Gori, stekli redovan pristup tržištu rada.

Crna Gora je u junu prošle godine preuzela predsjedavanje *Dekade* od Hrvatske. *Dekada za inkluziju Roma 2005-2015* je međunarodna inicijativa, prva te vrste, u okviru koje su se vlade Centralne i Jugoistočne Evrope obavezale da, u regionalnim okvirima, rade na unapređivanju socio-ekonomskog statusa i inkluziji Roma. U *Dekadu* su se uključile i nevladine organizacije, zajedno sa civilnim organizacijama Roma, sa ciljem da ubrzaju proces unapređenja položaja Roma, kao i transparentno i mjerljivo izvještavanje o postignutom napretku.

Dekada za inkluziju Roma obuhvata četiri prioritetne oblasti: obrazovanje, zapošljavanje, zdravlje i stanovanje. Vlade uključenih zemalja obavezale su se da se unapređenjem položaja Roma bave

uzimajući u obzir i ključne aspekte - siromaštvo, diskriminaciju i rodnu ravnopravnost.

„Da bi se ostvario neki napredak potrebno je bar još deset godina nastaviti sa aktivnim radom uz podršku i saradnju svih sektora međunarodnog, vladinog i nevladinog”, mišljenja je projekt koordinator NVO-a *Mladi Romi* **Samir Jaha**.

U prilog toj tvrdnji Jaha navodi da je Crna Gora potpisala deklaraciju o nastavku *Dekade Roma od 2015. do 2025*. Pored toga Vlada Crne Gore je aprila 2006. usvojila strategiju za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori za period 2012-2016.

U većini izvještaja se navodi da je obrazovanje oblast u kojoj najviše ima napretka. Prema podacima Ministarstva prosvjete u 2001. godini je bilo 536 romske djece u osnovnim

Za suštinsku integraciju Roma neophodno je da programi podrške traju duže ili da njihovu realizaciju preuzme država sve dok se romska populacija ne dovede u ravnopravan položaj sa ostalim crnogorskim društvom

• **NAJVEĆI PROBLEM LOŠI USLOVI U NAŠELJIMA:** Konferencija Ekonomsko osnaživanje Roma

školama, dok je sada oko 1800 u osnovnim školama, 80 u srednjim školama, kao i 15 na studijama.

Premu mišljenju sagovornika *Monitora* ovo jeste značajna brojka zahvaljujući kontinuiranim aktivnostima Ministarstva prosvjete, kao i nevladinih i međunarodnih organizacija. No, da bi djeca ostala i dalje u osnovnoj školi i pokazala bolje rezultate, kao i da bi se povećao broj djece u srednjim školama i na fakultetima potrebno je da se nađe održivo rješenje za angažovanje romskih medijatora - asistenata.

Kao podrška ovim i ostalim naporima kroz projekat praćenje implementacije *Dekade Roma*, koji je podržan od strane Sekretarijata *Dekade inkluzije Roma*, formirana je koalicija koju čine nekoliko NVO-a: Građanska Alijansa - Podgorica, Centar za Romske inicijative

– Nikšić, Udruženje Egipćana – Tivat, Ruža – Berane, Forum MNE – Podgorica.

Ispred NVO-a Forum MNE (Mladi i neformalna edukacija, koji je član ove koalicije) za *Monitor* je **Elvira Hadžibegović-Bubanja** kazala da će izvještaj o napretku Crne Gore biti dostupan u oktobru ove godine.

Koliko i u kojoj mjeri je napredak ostvaren u odnosu na zemlje regiona?

Sagovornici *Monitora* su kazali da je teško odgovoriti na ovo pitanje bez ozbiljne analize, ali na osnovu njihove saradnje sa kolegama iz regiona navedeno je da u Crnoj Gori ozbiljan rad tek predstoji.

Biljana Alković, izvršna direktorka NVO *Institut za Socijalnu inkluziju*, navodi da se bilježi veliki napredak na polju obrazovanja i to na svim nivoima, počev od predškolskog do fakultetskog obrazovanja.

„Uporedimo li podatke od 2005. do danas evidentno je da je broj učenika svake godine sve veći, kao i broj studenata. Što je najvažnije svi oni ostaju u obrazovanju i ne napuštaju ga. Danas u odnosu na 2005. kada je bilo svega desetak srednjoškolaca i nekoliko studenata imamo oko 80 srednjoškolaca i 15 studenata. Preko stotinu učenika je završilo srednju školu i petoro njihovih kolega fakultet.”

Bilježi se i sve veći broj djece u osnovnim školama mada se i dalje dešava da imamo veliki broj učenika koji tokom školske godine odustaju od nastave. Kao odgovor na ovaj problem formirana je Komisija za praćenje obuhvata i suzbijanje drop-outa romske djece u Podgorici.

Iz *Instituta za socijalnu inkluziju* takođe navode da su problemi koji otežavaju obrazovanje isti oni koji generalno prate ovu zajednicu, a to je materijalno siromaštvo, neredovne stipendije, izostanak veće pomoći za osnovce, nezaposlenost koja povratno utiče na svijest o značaju

obrazovanja, neregulisan pravni status i mnogo drugih problema koji limitiraju romsku i egipćansku djecu u obrazovnim rezultatima.

Ispred NVO CEDEM (Centar za demokratiju i ljudska prava) navedeno je da je jedan od ključnih problema rješavanje stambenog pitanja Roma i Egipćana u Crnoj Gori i jedan od ključnih prioriteta za ovu populaciju.

„Najveći problemi se svakako ogledaju u veoma lošim uslovima života u romskim naseljima, od kojih su mnoga segregisana, sa neizgrađenom putnom infra-

Biljana Alković:
„Danas u odnosu na 2005. kada je bilo svega desetak srednjoškolaca i nekoliko studenata, imamo oko 80 srednjoškolaca i 15 studenata. Preko stotinu učenika je završilo srednju školu i petoro njihovih kolega fakultet”

strukturom, neadekvatnim sanitarnim uslovima i nedostatkom priključaka na vodovodnu i elektro mrežu. Veliki dio Roma i Egipćana živi u nužnom smještaju, dok je broj objekata od čvrste gradnje koji ispunjavaju urbanističke i tehničke standarde za bezbjedno stanovanje veoma mali”, objašnjava **Marija Vuksanović**, projekt menadžerka CEDEM-a.

Samir Jaha na pitanje koliko i u kojoj mjeri je Crna Gora napredovala u odnosu na 2005. kada je potpisana *Dekada* kaže:

„Položaj Roma u odnosu na 2005. godinu se u određenoj mjeri poboljšao. Tome su značajno doprinijele međunarodne i nevladine organizacije, a djelimično zahvaljujući i državnoj i lokalnoj vlasti. Dekada Roma je doprinijela da stanje Roma i problemi sa kojima se susrijeću postanu vidljiviji i javnosti i institucijama što je, po momo mišljenju itekako važno, jer to predstavlja preduslov za ozbiljan pristup rješavanja problema sa kojima se susreće romska zajednica”.

On ističe da se ne može govoriti o integraciji Roma ukoliko nemamo predstavnike Roma uključene u integracione procese i da se romska zajednica mora više zalagati za princip *Ništa za Rome bez samih Roma*.

Naši sagovornici ističu da se postavlja pitanje održivosti programa i projekata koji se implementiraju. Naglašavaju da se u većini slučajeva aktivnosti na unapređenju položaja Roma projektnog tipa završavaju nakon završetka projekta. Kao rješenje za suštinsku integraciju Roma, neophodno je da programi traju duže ili da njihovu realizaciju preuzme država sve dok se romska populacije ne dovede u ravnopravan položaj sa ostalim u crnogorskom društvu.

Serdan BAFTIJARI

ERSTE Stiftung

*Fellowship for Journalist of Roma/Ashkali/Egyptian Origin 2014-2015
This project has been supported by ERSTE Foundation*